

УДК : 159.922.736.4

Маннапова Катерина Робертівна

Харківський національний університет внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології та психології

<http://orcid.org/0000-0003-3754-4637>

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ

У роботі міститься аналіз останніх досліджень та публікацій в рамках основних психологічних підходів, особливості гендерної ідентичності та життєстійкості студентів. Зауважено, що життєстійкість перешкоджає появі гострої реакції на стресову ситуацію та є основним особистісним компонентом, що нівелює вплив стресогенних факторів.

Ключові слова: студенти, гендерна ідентичність, життєстійкість, стресогенні фактори.

В работе содержится анализ последних исследований и публикаций в рамках основных психологических подходов, особенности гендерной идентичности и жизнестойкости студентов. Замечено, что жизнестойкость препятствует появлению острой реакции на стрессовую ситуацию и является основным личностным компонентом, нивелирующим влияние стрессогенных факторов.

Ключевые слова: студенты, гендерная идентичность, жизнестойкость, стрессогенные факторы.

Життєстійкість характеризує міру здатності особистості витримувати стресову ситуацію, зберігаючи внутрішню збалансованість і не знижуючи успішність діяльності. У структурі життєздатності життєстійкість виконує функцію збереження стабільності системи, допомагає відтворювати баланс між факторами ризику та захисними факторами. Виразність компонентів залученості, контролю, прийняття ризику і життєстійкості в цілому

перешкоджає виникненню внутрішньої напруги в стресових ситуаціях за рахунок стійкого подолання стресів і сприйняття їх як менш значущих.

Розвиток життєстійкості як інтегральної характеристики особистості та її складових є предметом наукових пошуків і досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених: Л.Александрової, Б.Ананьєва, С.Богомаз, Д.Кошаби, Д.Леонтьєва, М.Логінової, С.Мадді, Т.Наливайко, Р.Рахімової, С.Рубінштейна, П.Тілліха, А.Фомінової та ін.; особливості зв'язку життєстійкості з елементами самоорганізації, самореалізації, саморегуляції діяльності і поведінки особистості у своїх працях обґрунтовували Л.Дика, А.Дьомін, В.Моросанова, К.Муздибаєв, О.Осницький, та ін.

Аналізуючи феномен життєстійкості в усіх його проявах, можна говорити не тільки про відношення до важких життєвих ситуацій, а й про відношення до поточного життя людини. Ми погоджуємося з думкою А.М. Фомінової, що життєстійкість особистості проявляється на трьох рівнях: особистісно-смісловому, соціально-психологічному та психофізіологічному. Результатом прояву життєстійкості на особистісно-смісловому рівні є позитивне світовідчуття, осмисленість життя, підвищення його якості. На соціально-психологічному рівні проявляється ефективна саморегуляція та самореалізація через адаптацію до соціуму. На психофізіологічному рівні життєстійкість проявляється через оптимальні реакції на стрес, здатність та готовність витримувати стресову ситуацію не знижуючи успішності діяльності [1, с. 46].

Одним з компонентів соціальної ідентичності будь-якої особистості є гендерна ідентичність, яка визначається неоднозначно в різних підходах. Наприклад, Н.К.Радіна визначає гендерну ідентичність як приналежність до тієї або іншої соціальної групи на основі статевої ознаки. І.С.Кльоцина розуміє під гендерною ідентичністю аспект самосвідомості, що описує переживання людиною себе як представника певної статі, а О. Здравомислова і А.Тьомкіна говорять про соціально-психологічний феномен, продукт і процеси конструювання суб'єктом себе і соціальної реальності за допомогою конструктів маскулінності і фемінності.

Іванова К.С. та Ласова Д.С. вважають, що важливим трендом сучасності стає розмивання поло-рольової ідентичності і наростання андрогінних тенденцій в популяції. Будучи відгуком на вимоги навколишньої дійсності, андроген може виступати в якості джерела підвищення життєстійкості особистості. Проте у своєму дослідженні вчені підтвердили, що андрогінна гендерна ідентичність не сприяє підвищенню життєстійкості в цілому, але при цьому студенти з даним типом гендерної ідентичності на значущому рівні перевершують юнаків і дівчат з фемінної і маскулінної ідентичностями за рівнем життєстійкості [2, с. 68].

Материнство є чинником, що детермінує істотні зміни в гендерній ідентичності, а саме зростання ролі її сімейного компонента. В результаті позитивне сприйняття себе як жінки у матерів виявляється пов'язаним з атитюдом Контролю - здатності керувати ситуацією навколо себе і дитину, а у інших дівчат і жінок - з атитюдами Включення і Прийняття ризику, які передбачають активне розширення соціальних зв'язків і готовністю до ризику [2, с. 69].

В ході кореляційного аналізу в групі дівчат 17-18 років Кузьмін М.Ю., Гусев О.М., Конопак І.А. виявили позитивний зв'язок між позитивною оцінкою своєї гендерної ідентичності і життєстійкістю та включеністю. Звідси можна припустити, що для досліджуваних 17-18 років з позитивною оцінкою своєї гендерної ідентичності характерними є високий рівень життєстійкості та прагнення бути максимально включеною в процеси, що відбуваються навколо. Разом з тим, у студенток більш старшого віку ніяких статистично значущих кореляцій між гендерною ідентичністю та атитюдами життєстійкості виявлено не було. Виявилось, що характер зв'язку життєстійкості та ідентичності в ситуації кризи залежить від віку [3, с. 60, 61].

Дмитренко О.Ю. стверджує, що високий процент жінок-студенток маскулінного та фемінінного типу гендерної ідентичності мають середні показники суб'єктивного переживання самотності, що вимагає корекції з метою зниження рівня самотності. Також серед значної кількості студенток усіх типів

гендерної ідентичності (фемінінний, маскулінний, андрогінний; (недиференційований тип не був визначений) виявлено занижений рівень самооцінки. Частина чоловіків-студентів не визначилися в своїй гендерній ідентичності та мають недиференційований тип гендерної ідентичності. Емпіричне дослідження показало, що серед чоловіків найвразливішою категорією є студенти з недиференційованим та фемінінним типом гендерної ідентичності, оскільки серед них спостерігався високий відсоток студентів з середнім рівнем суб'єктивного переживання самотності та низьким рівнем життєстійкості [4, с. 419].

Таким чином, можемо стверджувати, що усвідомлення гендерної ідентичності впливає на рівень як життєстійкості в цілому, так і на її компоненти, прийняття себе як індивідуальності та використання переваг свого типу гендерної ідентичності для встановлення продуктивних і тісних соціальних зв'язків.

Література:

1. Фоминова А.Н. Жизнестойкость личности: монографія. Москва: МПГУ, 2012. 152 с.
2. Иванова Е.С. Взаимосвязь жизнестойкости и различных типов гендерной идентичности у современной молодежи // Инновации в науке: сб. ст. по матер. LVII междунар. науч.-практ. конф. № 5(54). Часть II. Новосибирск: СибАК, 2016. С. 66-70.
3. Кузьмин М.Ю. Связь гендерной идентичности и жизнестойкости у студенток, обучающихся в ВУЗе. *Вестн. Чит. гос. ун-та*, 2011. № 1. С. 58-62.
4. Дмитренко О.Ю. Прояв суб'єктивного переживання самотності, самооцінки та депресивного стану в залежності від типу гендерної ідентичності та статі студентської молоді. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Сер.: Педагогіка і психологія. Ялта: РВВ КТУ, 2013. Вип. 41. Ч.3. С. 414-423.